

15.02.23р. 24гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Риси гарного співрозмовника. Вимоги до мовлення оратора. Комунікативний стан мовця

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

Теоретичний блок

1. Перегляньте. Вимоги до мовлення, їх основні ознаки. Мовлення правильне і комунікативне. <https://www.youtube.com/watch?v=0z1WykrF3-w>

2. Перегляньте. Ораторське мистецтво "Майстерність публічних виступів"
https://www.youtube.com/watch?v=dqS_BbnLZ7I

● *Робота з текстом*

► Прочитайте теоретичні відомості про основні вимоги до оратора. Складіть план його. Проведіть обговорення теми тексту (і уроку) за складеним планом.

Щоб виступати публічно, оратор повинен володіти низкою спеціальних навичок та вмінь. Навичка — уміння, набуте вправами, досвідом; навик — здатність здійснювати ту чи іншу операцію якнайкраще.

Основні **навички** оратора:

- ☐ навичка відбору матеріалу (літератури, фактів, аргументів, ілюстрацій);
- ☐ навичка вивчення цього матеріалу;
- ☐ складання плану виступу;
- ☐ написання тексту промови;
- ☐ самовладання перед аудиторією;
- ☐ орієнтація в часі.

З набутих навичок складаються **уміння**:

- ☐ самостійно готувати виступ;
- ☐ дохідливо і переконливо викладати матеріал;
- ☐ відповідати на запитання слухачів;
- ☐ установлювати і підтримувати контакт з аудиторією;
- ☐ використовувати ТЗН, наочність та інші засоби активізації. Якщо будь-які навички чи вміння будуть відсутні у виступаючого, то його спілкування зі слухачами може виявитися неефективним. Успіх публічного виступу багато в

чому залежить від знання предмета мовлення. Тільки в тому випадку, коли оратор добре володіє темою свого виступу, якщо він уміє розповісти слухачам багато цікавого і навести невідомі аудиторії факти, якщо йому вдається відповісти на питання, які виникли в процесі викладу, він може розраховувати на увагу слухачів.

Оратор повинен бути людиною ерудованою (начитаною), поінформованою в галузі літератури чи мистецтва, науки, техніки. Оратор не тільки автор (творець), але й виконавець промови, тому не досить тільки підготувати цікавий за змістом виступ, потрібно ще навчитися виступати з промовою, тобто володіти методикою ораторського мистецтва. Тут усе важливо: гучність голосу, інтонація, темп і ритм мовлення, паузи, жести і міміка, манера триматися, поведінка на трибуні. Оратор, якому вдається привабити аудиторію довірливим до неї зверненням, шанобливим ставленням, приємним голосом, привітною усмішкою та іншими засобами, доб'ється успіху в слухачів. І навпаки, зневага до аудиторії, невпевненість у поведінці мовця, невиразний, безпристрасний голос викличуть негативне ставлення до оратора і його промови з боку аудиторії.

Кожен мовець має свої індивідуальні особливості, які впливають на стиль мовлення, проявляються в манері виступу. Тому теоретики ораторського мистецтва виділили різні типи ораторів.

Цицерон у праці «Про оратора» називав три типи ораторів: 1) «красномовних з величною силою думки та урочистістю висловлювань»; це оратори «рішучі, різноманітні, невтомні, могутні, у всеозброєнні готові торкати і привертати серця»; 2) «стримані й проникливі, які всьому повчають, усе роз'яснюють, а не звеличують, відточені у своєму прозорому, так би мовити, і стислому мовленні»; 3) «...середній і неначе помірний рід, який не використовує ні тонкої передбачливості останніх, ні бурхливого натиску перших: він стикається з обома, але не видається ні в один, ні в інший бік, близький до них обох, чи, точніше говорячи, не причетний ні до того, ні до іншого».

Отже, впливати на слухачів можна різними шляхами. Одні оратори оволодівають увагою слухачів силою, ясністю, глибиною думки, умінням доводити, розмірковувати. Інші діють на аудиторію логікою роздумів. Виступ інших ораторів відрізняється незвичайною емоційністю, експресією, їх мовлення образне, виразне.

● *Оцінка інформації*

► Ознайомтесь з інформацією. Оцініть її. Поясніть пунктуацію в тексті.

У сучасній літературі з ораторського мистецтва також виділяють різні типи ораторів: оратори, для яких основний засіб ораторського мистецтва — логіка міркування, і оратори, які впливають на слухачів своєю емоційністю.

У давньогрецькій риториці, головним завданням якої було переконання слухачів засобами живого слова, домінуючою вимогою до оратора була добродійність, здатність викликати довіру в слухачів, тобто оратор повинен бути настільки добрим і приємним, щоб люди мимоволі ставали його слухачами, вірили йому. Оскільки антична риторика була міцною сув'яззю логосу (думки і слова), філософії, теорії пізнання світу, то й ритор мав бути не лише високоосвіченою людиною, а ще й фізично досконалою.

На думку Цицерона, «оратор повинен володіти дотепністю діалектика, думками філософа, словами мало не поета, пам'яттю законодавця, голосом трагіка, грою такою, як у кращих лицедіїв. Нічого немає прекрасного за досконалого оратора».

Найкращий оратор є той, хто своїм словом і повчає слухачів, і дає насолоду, і справляє на них сильне враження. Учити — обов'язок оратора, давати насолоду — честь..., справляти ж сильне враження — необхідність.

Загальна манера поведінки під час промови має також велике значення, вона добре запам'ятовується і може підвищити рейтинг оратора або його знизити. Виділяють 5 основних складових манери виступу, що можуть сприяти успіхові: упевненість у собі, діловитість, дружнє ставлення, скромність, піднесеність.

- **Визначення послідовності викладу матеріалу**

► Складіть план тексту. Доберіть до нього заголовок. Запишіть заголовок і план.

Підготуйтеся до відповіді на окремі запитання.

Ораторові необхідно знати ораторські прийоми підтримки уваги слухачів і заздалегідь планувати їх при роботі над композицією публічного виступу. Складаючи свою промову, ораторові варто визначити, який прийом використати в тому чи іншому місці.

До спеціальних ораторських прийомів привернення уваги аудиторії відносять метод запитань і відповідей (так званий сократівський діалог-метод Сократа).

Близьким до методу запитань і відповідей є проблемний спосіб подачі матеріалу: поставити перед слухачами проблему (найчастіше це складне питання, яке аудиторія самостійно розв'язати не може) і разом її вирішувати. Такий прийом створює ілюзію діалогу, лекції-бесіди, хоча на всі запитання відповідає оратор.

Завдяки прийому співучасті оратор залучає слухачів до участі в тому процесі, який пропонується для обговорення. При цьому використовується такі слова: «Уявіть собі, що ви приїхали...»; «Уявіть, що ми перебуваємо...»; «Багато з вас бували...»; «Ми неодноразово були свідками такої сцени...».

Значно оживляють виступи приклади з художньої літератури, кінофільмів, з життя, прислів'я, приказки, фразеологізми і, звичайно, влучні висловлення видатних людей (афоризми), та ще й процитовані напам'ять. У риториці такий прийом називають персоніфікацією.

Досвідчені оратори в серйозну за змістом промову часто вводять елементи гумору. Це ще один ефективний прийом активізації уваги слухачів. При цьому варто пам'ятати, що природний гумор має бути в суспільстві з тактом, інакше він може дати зворотний результат.

У середині промови або ближче до кінця можна показати ілюстрації чи іншу наочність, фрагменти фільму, прослухати текст у грамзаписі. Але технічні засоби не повинні переобтяжувати лекцію, їх роль — підсилювати, а не руйнувати стиль публічного виступу.

Самостійна робота

► Випишіть з кожного пункту плану по одному-два положення, що вам видаються найбільш важливими чи цікавими.

Зовнішній вигляд оратора

1. Оратор повинен добре виглядати, бути бездоганно, коректно одягненим. Психологи відмічають: чим темніший одяг, тим більшого авторитету він дає виступаючому. Скромність в одязі прикрашає оратора і створює оптимальні умови для сприйняття його промови.

2. Величезну роль відіграє вираз обличчя оратора. Обличчя виражає його думку й емоції, сприяє встановленню й підтримці контакту зі слухачами. Цицерон писав: «...головне — в обличчі. А на ньому вся міць — в очах. Адже русійна сила виконання — душа, а образ душі — обличчя, а виразники ті — очі. Бо це єдина частина тіла, яка може передати все: відтінки і міни порухів душі. З закритими очима ніхто цього зробити не може. Тому дуже важливо уміння володіти очима. Очі наші то пильним (уважним) поглядом, то пом'якшеним, то різким, то веселим виражають порухи душі відповідно до тону промови».

3. Лектор повинен бути в достатній мірі освітлений.

4. Жести постійно супроводжують нашу промову, впливаючи на слухачів. Основні вимоги до жестів — їх природність. Слова передають інформацію, жести підсилюють промову, показують ставлення оратора до висловленої думки, виражають емоції. Жести пов'язані з промовою в часі і ситуативно. Слухачі приймають промову як єдине ціле. Тому необхідно слідкувати, щоб висловлювання, міміка, поза і жести співвідносились між собою за змістом.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Творча майстерня

► Задумайтесь над поставленими запитаннями. У відповідях додайте свої міркування, бачення, варіанти.

Якими риторичними вміннями і навичками повинен володіти оратор? ·

Як індивідуальні особливості мовця впливають на якість виступу? ·

За яким принципом Цицерон виділяв типи ораторів? Охарактеризуйте ці типи. ·

Які типи ораторів виділяють у сучасній літературі з ораторського мистецтва? Яке вчення лягло в основу цього поділу? ·

Розкажіть про значення для успіху промови того, як оратора сприймають слухачі. Що сказав Цицерон про найкращого оратора? ·

Як повинен поводитися оратор на трибуні? ·

Назвіть основні прийоми привернення уваги слухачів. У чому полягають особливості кожного з них? ·

Яким має бути на вигляд оратор? Яку роль відіграє одяг оратора? ·

Що говорив Цицерон про значення виразу обличчя оратора під час виголошення промови? ·

Яке значення мають жести, що супроводжують промову оратора? Які вимоги висунуто до жестів? ·

КОНТРОЛЬНИЙ БЛОК

► Прочитайте ще раз пункти плану, за якими подано теоретичні відомості. Чи хотіли б ви одержати інформацію про інші аспекти щодо особистості мовця-оратора? Які саме?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Зіставити свої навички з розробленими вимогами до мовлення оратора.
2. Підготувати невеликий текст (0,5 с.) промови для спроби виголосити її публічно, дотримуючись рекомендованих порад, правил.